

PUBLICISTICKÉ ARCHÍVY JAKO ZDROJ INFORMACÍ PRO VÝZKUM MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Koncem září 1967 se konal v Bruselu 7. světový kongres Mezinárodního sdružení pro politické vědy.*) Kongres byl nesporně přínosem, nejenom pokud jde o vlastní problematiku politologů, nýbrž i prostým faktem, že na něm byla pravděpodobně poprvé projednávána v samostatné výzkumné sekci i otázka vědeckých informací. Již jméno zpravodaje této sekce — Jean Meyriat — ukazovalo na programové zamyšlení se nad jednou ze stěžejních otázek vědeckého výzkumu vůbec a politologie zvláště, nad otázkou vědeckých informací. Tak přicházejí po přírodních vědách i vědy společenské k poznání onoho mezníku, kdy není v silách jednotlivého vědce zvládnout svrchovaně problematiku svého oboru bez systému vědeckých informací. Téměř šest let po tzv. Weinbergově zprávě Kongresu USA se tak reprezentativní orgán evropských politologů zabýval proklamovaným poznatkem severoamerických expertů o nedílnosti vědy a vědeckých informací. Pořádá se to bylo poprvé, je přirozené, že se jednalo spíše o praktických potřebách vědců v tomto směru a o základních otázkách této problematiky. Pokud jde o hodnocení pramenů vědeckých informací, byla pozornost věnována, bohužel, jen klasickým nositelům informací. Avšak i tak jsou poznatky, které byly v tomto směru zveřejněny, nesporně zajímavé a užitečné. Nám však jde spíše o to, přiblížit čs. pracovníkům v oblasti politologie a mezinárodních vztahů novodobý informační zdroj, typický pro tyto vědní disciplíny — *publicistický archiv*.

Tato pomůcka, které mohou s úspěchem využívat i historici zabývající se současnými dějinami, politici a publicisté, nebyla v naší odborné literatuře dosud komplexně uvedena a zhodnocena.

Jde o průběžnou faktografickou dokumentaci významných politických, ekonomických, sociálních a kulturních jevů a událostí, které se odehrály ve světě, na určitém kontinentu nebo ve sledovaném regionu.

Už sama skutečnost, že tuto pomůcku lze charakterizovat spíše popisem než názvem, svědčí o tom, že jde o pramen zcela nový, jehož vznik si vynutila teprve moderní doba. I když jde v podstatě o jeden a týž materiál, je rejstřík užívaných titulů mimořádně bohatý: Archiv

současnosti, Archiv publicisty, Fakta v pořadači, Tisková dokumentace, Kronika mezinárodních událostí, Dokumentace doby, Almanach, Deník událostí, Výzkumný bulletin, Zprávy a záznamy atd.

Jejich cílem je umožnit rychlou orientaci v problému, podat faktografické údaje o tom, co se kdy a kde stalo, jaký byl výsledek konferencí, porad a setkání, jaké byly komentáře tisku, jaké dokumenty (smlouvy, projevy, protokoly, prohlášení, usnesení, rezoluce) vznikly jako výsledek těchto jednání. V některých případech jsou uváděny výtahy z dokumentů, výjimečně je publikován materiál in extenso. Výhoda pro uživatele spočívá v tom, že takto zpracovaná informace často nahradí původní prameny (jejichž obstarání bývá často složité), v závažných případech, kdy je nutno trvat na původních zdrojích informace, slouží jako orientační pomůcka k jejich vyhledání.

Tak jako u všech hromadných sdělovacích prostředků, i tady si musí každý uživatel položit otázku, jak je to s jejich přesností, spolehlivostí, objektivitou, šíří tématického i geografického záběru. I když jde o faktografické příručky, nelze předpokládat nezaujatou informovanost. Také zde důležitou úlohu hraje výběr faktů, zdůraznění jedněch a potlačení druhých, stanovení excerptní základny, způsob prezentace materiálu. Časopisy vycházejí zpravidla ve stejném rozsahu v obdobích mimořádně bohatých na události či naopak chudých. Redakce těchto archivů aktualit musí respektovat společenské i vědecké klima země, ve které vycházejí, případně okruh zájmů svých čtenářů, kteří se pochopitelně o některé otázky nebo státy zajímají více a o jiné méně. Komparativní studie těchto otázek dosud chybí, ale o jak náročnou práci jde, svědčí fakt, že i tak nesporná skutečnost, jako je například datum zahájení některé konference v zámoří, se v jednotlivých pramenech liší (třeba jen jako důsledek existence časových pásem, chyb v technickém přenosu apod.). Dlouholeté zkušenosti s těmito informačními pomůckami ukazují, že komplexní pohled na určitý problém může dát pouze komplexní soustava těchto příruček.

Mezi nejstarší a zároveň nejznámější a nejpoužívanější příručky patří *Keating's Contemporary Archives*. Vydavatelem je

*) Viz *Mezinárodní vztahy*, č. 4/1967.

společnost Keesing's Publication Limited, London — Bristol. Tento archiv vznikl ve Velké Británii již 1. července 1931. Jeho „historickou“ hodnotu zvyšuje ještě to, že v prvním ročníku je uveden souhrn nejdůležitějších událostí od konce 1. světové války. Vychází týdně a do ČSSR dochází asi se 14denním zpožděním. Jednotlivé záznamy jsou otiskovány v pořadí, jak jsou zpracovávány, tedy nikoliv přísne chronologicky. Redakce se také nesnaží řadit záznamy abecedně nebo systematicky, ani podle stupně důležitosti. Proto vystupuje do popředí úloha kumulativních křížových rejstříků, vydávaných dvoměsíčně, půlročně a ročně. Kromě toho u jednotlivých záznamů v textové části bývají odkazy nejen na související zprávy v témže čísle, ale i na dřívější záznamy týkající se téže události nebo osoby. To umožňuje sledovat vývoj zkoumaného problému i bez pomoci rejstříku. Tato praxe je běžná u většiny zde hodnocených pramenů. Archiv sleduje světové události v oblasti politiky, ekonomiky a mezinárodních vztahů, v oblasti společenských i přírodních věd, techniky a sportu. Informace jsou zpracovány na základě zpráv z denního tisku, časopisů, oficiálních publikací (zvláště Velké Británie a zemí Commonwealthu) a světových tiskových agentur. V mnoha případech jde o zpracování několika pramenů, s použitím i místních publikací z příslušné oblasti. Závažné otázky týkající se Británie jsou zvlášť podrobně zpracovány. Jsou publikovány dokumenty, pasáže z projevů, statistiky a mapy. Podobná pozornost je věnována i důležitým událostem ve vývoji mezinárodních vztahů. Hlavním hlediskem ukládacího i třídícího systému je teritorium (kontinent, stát, region). K tomu pak přistupují mezinárodní organizace, pakty a seskupení, dále významné problémy mezinárodního vývoje. U jednotlivých zemí je sledována vnitřní a zahraniční politika státu, jeho ekonomika, státoprávní a vojenské otázky, sociální politika a doprava. Nejpodrobněji je sledována Velká Británie a země Commonwealthu, dále USA a Francie. U socialistických zemí je největší zájem soustředěn na Sovětský svaz a Čínskou lidovou republiku. Pokud jde o mezinárodní organizace, má prioritu OSN, teprve potom přichází NATO, EHS, GATT, OAS, Varšavská smlouva a další organizace a seskupení.

Pro množství použitých pramenů k podané informaci, pro jejich ověřování a srovnávání, nakonec i dlouholetou vydavatelskou tradici patří Keesing's Contemporary Archives k nejlepším publikacím svého druhu.

Ve stejnou dobu jako Keesing's Contemporary Archives vznikl *Archiv der Gegenwart*, globální chronologie světových politických a hospodářských událostí. Vydavatelem je Dr. H. von Siegler v Bad Godesbergu (NSR). Vychází týdně a v porovnání s ostatními archívy tohoto typu přichází do ČSSR nejdříve. Hodnotu tohoto archívu zvyšuje jasná a přehledná grafická úprava. Každé číslo je v obálce, kde jsou uvedeny hlavní zpracované události, uvnitř jsou záznamy řazeny přísne chronologicky, s názvem a výstižným popisem události, za kterým následuje podrobná dokumentace (projev, text prohlášení, smlouvy, tabulky apod., často v plném znění nebo alespoň v rozsáhlém výtahu). Zdroje Archiv der Gegenwart jsou mimořádně rozsáhlé. Přetiskuje zprávy tiskových agentur všech socialistických zemí a předních agentur zemí kapitalistických, jakož i materiály novin a časopisů z celé Evropy a USA. Tematicky lze informace, které archiv přináší, rozdělit přibližně do těchto kategorií: zprávy o událostech v jednotlivých státech, evropské problémy, německá otázka, odzbrojení, mezinárodní dělnické hnutí, technologická propast mezi Evropou a USA, měnové otázky, výzkum vesmíru, jaderná energie, činnost mezinárodních organizací, pakty a seskupení, sport, kultura a životopisné informace. Z geografického hlediska a podle množství publikovaných informací lze stupeň pozornosti stanovit takto: nejvíce zpráv se týká států západní Evropy, obou německých států a německé otázky. Následují USA a evropské socialistické země, pak zprávy o činnosti evropských a světových mezinárodních organizací, kterým je věnována asi taková pozornost jako Asii, Africe a Latinské Americe dohromady. Pracujeme-li s Archiv der Gegenwart, je neocenitelný fakt, že dokumenty k určité události jsou natolik autentické, že je možno pracovat s nimi jako s původními prameny. Další předností je časté doplňování faktografických materiálů o stanoviska světového tisku, významných osobností nebo orgánů. To šetří čas pracovníka, který nemusí vyhledávat další prameny, a zároveň mu to okamžitě umožňuje vytvořit si fundovanější pohled na ten který problém. Archiv der Gegenwart zásadně nekomentuje, pouze ve výjimečných případech uvádí vlastní zpravodajské souhrny na základě pramenů uvedených na konci zprávy. Věcný a osobní rejstřík, který je měsíčně doplňován, vyniká jako ostatně celý Archiv přehledností, srozumitelností a výraznou grafickou úpravou. Pro značnou šíři záběru, kompletnost, serióznost, bohatou fakticitu

a aktuálnost je Archiv der Gegenwart nepostradatelným pomocníkem pro každého, kdo se zajímá o současné světové dění.

V Německé spolkové republice vychází ještě jeden archiv, který pod názvem *Munzinger Archiv* vydává Dr. L. Munzinger v Ravensburgu/Virtembersko. Tento archiv podává informace o vývoji současných politických událostí ve světě formou zpráv a dokumentů [*Zeitarchiv*], o událostech kulturního dění [*Kulturarchiv*], o jednotlivých státech světa [*Internationales Handbuch*] a kromě toho přináší životopisy významných osobností [*Internationales biographisches Archiv*]. Jeho zvláštní postavení mezi podobnými archivy současných událostí je dáno především formou: je totiž založen na systému volných listů formátu A 5, ukládaných do krabic podle abecedně seřazených hesel. Zeitarchiv se v současné době skládá z chronologie, dokumentace, jmenového rejstříku a měsíčního přehledu událostí. Události jsou zpracovány zhruba s jednoměsíčním až dvouměsíčním zpožděním. Důležitý je vzájemný vztah mezi chronologickou a dokumentační částí Zeitarchiv, který umožňuje rychlou orientaci a rychlé vyhledání potřebné informace. Zdaleka největší pozornost je věnována Německu, následují USA, pak teprve SSSR a Francie a dále Velká Británie, ČLR, Indie a Itálie. O zbytek informací se dělí ostatní kapitalistické, socialistické a rozvojové země. Z mezinárodních organizací je pozornost věnována především OSN, EHS, ESVO a NATO. Z věcných problémů je nutno jmenovat alespoň heslo Světové hospodářství a heslo Měna. V Zeitarchiv jsou všechny zprávy i texty dokumentů důsledně odkazovány na prameny. Ve zdrojích informací základní postavení zaujímá švýcarský list *Neue Zürcher Zeitung*. Na něm je z valné části vybudována dokumntární část archivu. Jednotlivé zprávy pro chronologii jsou přebírány z Agence France Presse, Associated Press, United Press International, Deutsche Presse Agentur a Reuters, dále z *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a *Süd-deutsche Zeitung*. Zdroje ze socialistických nebo rozvojových zemí jsou prakticky vyloučeny.

Pro vědeckou práci v oblasti mezinárodních vztahů zasluhuje zvláštní pozornost dokumntární část archivu, která obsahuje dvě hlavní skupiny materiálů: jednak jsou to texty oficiálních dokumentů, jednak různé studie a analýzy. Do první skupiny patří texty smluv a dohod, prohlášení politiků a vlád, rezoluce, memoranda, texty zákonů a podobné materiály uveřejňované téměř výlučně v pl-

ném znění. V druhé skupině jsou materiály k hospodářské a politické problematice. Často se objevují analýzy důležitých politických jevů v jednotlivých zemích, případně souhrnný popis politické situace v zemi, nebo její zahraničně politické postavení. Podobným způsobem jsou zpracovány i hospodářské jevy včetně statistik a tabulek. Pozoruhodné jsou studie zobecňující hospodářský vývoj celých oblastí a světových hospodářských soustav. Uživatelé je nutno ještě upozornit na samostatnou metodickou příručku, která obsahuje velmi podrobný a instruktivní popis jednotlivých součástí archivu, návod k používání, heslář a seznamy používaných zkratk.

Obchodní společnost Facts on File Inc. v New Yorku vydává stejnojmenný americký redakční archiv *Facts on File*. Již 28 let vychází týdně ve složkách po 8–16 stranách. Každá složka je členěna do dvanácti tematických skupin: světové události (například Vietnam, izraelsko-arabský konflikt, OSN), výzkum kosmického prostoru, politika USA (vnitřní i zahraniční), zahraniční politika jednotlivých států, ekonomické otázky (hospodářství USA i světová ekonomika), vnitřní a zahraniční politika Kanady, lékařství, náboženství, zprávy o úmrtí významných osob, drobné zpravodajství, sport a film. Záznamy a zprávy jsou zejména v prvních pěti tematických skupinách doplňovány dokumenty (alespoň ve výtahu), mapkami, grafy a statistikami. Archiv je vybaven kumulativními křížovými rejstříky, které vycházejí čtrnáctidenně, měsíčně, čtvrtletně a ročně. Uvnitř rejstříku jsou zvlášť zvýrazněna hesla důležitá pro amerického čtenáře. Rozsah zpráv je opět dán důležitostí událostí a množstvím zpracovaného materiálu. Často jde o souhrn nebo studii na základě různých pramenů. Ve srovnání s *Keesing's Contemporary Archives* jde o publikaci zaměřenou především na zkoumání vztahů USA, takže se tyto dva archivy do určité míry vzájemně doplňují. To se týká i rejstříku, v němž (na rozdíl od *Keesing's Contemporary Archives*) jsou jména osob nadřazeným heslem, což podstatně usnadňuje hledání. Naproti tomu nelze v americkém archivu jít zpět do použitých pramenů, jelikož nejsou důsledně citovány. Tato okolnost neubírá však publikaci na serióznosti.

Hovoříme-li o tomto druhu informačních publikací, které vycházejí ve vyspělých kapitalistických státech, nelze se alespoň nezmínit o obrovském státním informačním kombinátu *La Documentation Française* (Secretariat General du Gouvernement, Direction de la Documentation, Pa-

ris). Soustava vydávaných publikací se sice značně liší svou formou od probíraných redakčních archivů, avšak cíl mají stejný, tj. zpracovávat hlavní světové aktuality v oblasti politické, hospodářské, sociální a kulturní a výsledky své knihovnické, dokumentační, bibliografické a redakční činnosti zpřístupňovat úřadům, organizacím i široké veřejnosti. Publikace mohou být rozděleny do několika kategorií: jsou to studie, kroniky, zprávy i původní články; reprodukce státních dokumentů (ústavy, smlouvy, konvence); sbírky úředních dokumentů a zpráv; chronologie; analýzy knižní a článkové literatury; anotované bibliografie; reprodukce statí a článků (v úplnosti nebo ve výtahu) ze zahraničního tisku (podle potřeby ve francouzském překladu). Všechny uvedené materiály vycházejí celkem ve dvaceti řadách v sešitové formě. Pařížské ústředí má kromě toho k dispozici i velkou odbornou knihovnu (125.000 svazků a 2.300 novin a časopisů), dále fototéku, sbírku mikrofilmů a stálou informační službu.

Ke všem řadám je ročně vydáván zeměpisný a tematický rejstřík doplněný o soupisy materiálů uveřejněné v některých zvláštních řadách (*Documentation Photographique, Documentation Française Illustrée, Notes et Etudes Documentaires*).

Pokud jde o socialistické země, má nejbližší k předstávě známé formy dokumentačního archivu polská *Dokumentacja prasowa*, kterou již 17 let vydává Robotnicza spółdzielnia wydawnicza „Prasa“ ve Varšavě. Vychází týdně ve formě složek ukládaných do pořadačů a seznamuje s nejdůležitějšími událostmi, zejména politickými a hospodářskými v celosvětovém měřítku. Malá pozornost je však věnována rozvojovým zemím. Informace o jednotlivých zemích si všímají činnosti vlády, politických stran a masových organizací, kultury a otázek vojenských. Přednostně a všestranně informuje o vlastní zemi, přináší i obsahy projevů významných polských činitelů a článků uveřejněných v *Trybuna ludu*. Každý měsíc je kromě toho zpracován přehled o kulturních událostech v Polské lidové republice. *Casopis* sleduje základní světové problémy (atomová energie, astronautika, světové hospodářství, marxismus-leninismus), přináší informace o mezinárodních organizacích, konferencích a sjezdech. V roce 1968 byl zvlášť bedlivě sledován vývoj v mezinárodním dělnickém hnutí. Při zpracování materiálů používá *Dokumentacja prasowa* domácích i zahraničních novin

a časopisů, jakož i zpráv tiskových agentur. Vedle úvodní zprávy publikuje podrobný nikoliv však doslovný obsah dokumentů, diskusí, usnesení a významných statí. Nechybí ani tabulky, grafy a mapky s přesným uvedením pramenů. Archiv je vybaven kumulativními měsíčními, pololetními a celoročními rejstříky. Užitečný je též seznam hesel, předeslaný věcnému rejstříku. Každé dva měsíce kromě toho vychází příloha s přehledem hlavních sportovních událostí a rejstřík osob, jejichž životopisy archiv přinesl.

Určitým doplňkem tohoto archivu je *Informator polityczny*, který vydává Polska agencja prasowa a který obsahuje základní informace o všech zemích světa, stále doplňovaný o nejnovější údaje a změny.

Jugoslávská *Hronika medjunarodnih dogadaja* vychází v Institutu za medjunarodnu politiku i privredu v Bělehradě teprve pátý rok. Přináší stručné zprávy bez uvedení pramenů. Informuje převážně o oblasti mezinárodních vztahů, přičemž velká pozornost je věnována vnitřním záležitostem a činnosti významných komunistických stran. Na rozdíl od polské *Dokumentacja prasowa* se hodně informací týká rozvojových zemí. *Kronika* má dobře zpracovaný věcný i jmenný rejstřík, přehledně jsou též uspořádány vztahy k druhým zemím a organizacím. Vychází ve formě ročenky koncem února až března po uplynutí sledovaného roku.

V Německé demokratické republice vydává berlínský Institut für Zeitgeschichte (DIZ) dvě informační pomůcky. První z nich vychází pod názvem *Dokumentation der Zeit* dvakrát do měsíce, druhou představuje rozmnožovaný informační bulletin *DIZ-Informationsdienst*, který vychází nepravidelně v několika řadách. *Dokumentation der Zeit* vychází již dvacátý rok a přináší informace v ustáleném pořádku: faktografické materiály k mezinárodním problémům (zvláštní pozornost je věnována německé otázce a vývoji v obou německých státech), k mezinárodním konferencím a zasedáním. Významné dokumenty jsou otištěny v plném znění. Dále lze zde nalézt kroniku událostí a životopisy významných politických osobností. *Chronologie* informuje dosti podrobně o vnitřní a zahraniční politice a hospodářství v NDR, západním Berlíně a NSR. Výběrově jsou uváděny zprávy z ostatních zemí a z oblasti mezinárodního dělnického hnutí. Koncem roku vychází zvláštní sešit s věcným a jmenným rejstříkem. Kromě toho jsou poletně vydávány jmenné rejstříky zpracovaných biografii. Pro vědeckého pracovníka jsou

důležité plné texty dokumentů i faktografické údaje s přesnými odkazy na prameny. DIZ-Informationdienst sleduje v osmi řadách tato temata: německou a západoevropskou otázku; vnitřní a zahraničně politické problémy západního Německa; vnitřní a zahraničně politické problémy Německé demokratické republiky; mezinárodní otázky; západní Berlín; revanšismus a neofašismus v západním Německu; problémy neokolonialismu a mladých národních států; remilitarizace a zbrojení. Všechny řady pohotově informují o aktuálních událostech přetiskováním zpráv tiskových agentur a tisku, zejména západoněmeckého. Zprávy jsou seskupovány do tematických celků. Materiály jsou uváděny jako obsáhlé citáty, výjimečně v doslovném znění, vždy však s přesným uvedením pramene. Některá čísla přinášejí i dokumenty, bibliografické údaje, chronologie. Čtvrtletně a ročně vychází věcný rejstřík s obsahem jednotlivých čísel všech osmi řad. Pro vědeckého pracovníka je důležité, že v bulletinu najde podstatné výtahy zpráv z listů u nás mnohdy nedostupných.

Informační příručkou, která si všímá pouze jednoho kontinentu, je *Asian Almanac*. Vydavatelem je Vedagiri T. Sambandan at Sambandan International Press, Johore Bahru, Malajsie. Jde o týdenní přehled politických a hospodářských událostí z oblastí Asie a pro Asii důležitých mezinárodních organizací, seskupení a paktů. Jsou zastoupeny rovnoměrně všechny asijské země včetně socialistických. Zvláštní pozornost je samozřejmě věnována jihovýchodní Asii. Kromě zpráv jsou publikovány i výtahy z projevů, dokumentů apod., prameny však uváděny nejsou. Je vydávána též měsíční chronologie, a to buď jako samostatný sešit nebo na pokračování.

Dalším zdrojem informací o Asii je *Asian Recorder*, vycházející nákladem D. B. Samuela, New Age Printing Press, New Delhi (Indie). Dvanáctistránkové týdenní sešity jsou rozděleny do dvou oddílů: „Asie“ a druhý „O Asii mimo Asii“. Příležitostně bývá zařazován i třetí oddíl věnovaný sportu. Zprávy jsou řazeny podle zemí, pořadí však není abecední. Zpravodajský souhrn je uváděn stručným popisem události. Jako pramen se vyskytuje kromě tisku (zvláště indického) i rozhlas. Vydavatel se snaží informovat o všech důležitých událostech na asijském kontinentě. Nedostatkem v tomto směru je proto disproporce ve

výběru zemí zařazovaných do publikace. Těžištěm zpráv je Indie, země sousedící s Indií a události, které se Indie bezprostředně dotýkají. Je zajímavé, že větší pozornost je věnována Izraeli než vietnamskému konfliktu. Zprávy o asijských socialistických zemích se vyskytují jen sporadicky. Součástí archívu je čtvrtletní a roční rejstřík.

Od roku 1960 vychází v Indii též týdenní dokumentační archív pro Afriku nazvaný *Africa Diary*. Vydavatelem je Mrs. Mohana Chhabra, Africa Publications, New Delhi. Zprávy (poměrně podrobné) se opírají o excerpce domácího i zahraničního tisku, přičemž pramen je vždy uveden. Okruh zájmů je velmi široký: politika domácí i zahraniční, vojenství, sociální problémy atd. Mimořádná pozornost je věnována ekonomickým otázkám. Pořádací systém je jednoduchý. Zprávy jsou řazeny pod názvy zemí, jichž se týkají, a země jsou v každém čísle seřazeny podle abecedy. Závěr každého výtisku je věnován celoafričským problémům. Obdobným způsobem jsou zpracovávány i čtvrtletní a roční zeměpisné předmětové rejstříky, umožňující zpětné vyhledání materiálů.

O Africe informuje též *Africa Research Bulletin*, vydávaný od roku 1963 stejnojmennou obchodní organizací ve Velké Británii. Je to měsíčník členěný do dvou řad. Jedna je věnována politickým sociálním a kulturním otázkám, druhá otázkám hospodářským, finančním a technickým. Vychází koncem měsíce a zpracovává události od poloviny předchozího měsíce do poloviny soudobého měsíce, tj. 14 dní po ukončení sledovaného měsíčního cyklu, jehož události zpracovává. Dochází až s měsíčním zpožděním. První řada má těchto šest základních oddílů: mezinárodní politický vývoj v Africe (problémy africké jednoty, diplomatické a politické vztahy mezi africkými státy); vnitřní politický vývoj nezávislých afrických států, politický vývoj závislých území; vztahy k mimoafričským státům; sociální vývoj v nejširším slova smyslu (včetně lékařství, náboženství, soudnictví, mládežnického hnutí apod.) a oddíl věnovaný kulturním problémům. Druhá řada má oddílů sedm. Jejich názvy jsou dostatečně ilustrativní: hospodářská spolupráce v Africe; vnitřní ekonomické podmínky zemí; vnitřní hospodářská politika; výroba a marketing; rozvojové plány; komunikace a technický vývoj; hospodářská a technická spolupráce se zámorím. *Africa Research Bulletin* uvádí téměř sto novin a časopisů, rozhlasových stanic a tiskových agentur jako pramen svých zpráv.

Uveřejňuje fakta i základní myšlenky projevů státníků a politiků, výtahy z úvodníků se stručnými citacemi některých formulací nebo pojmů. Objevují se i souhrny k závažným událostem. Kromě rejstříku, který je připojen ke každému číslu, vychází ještě čtvrtletní zeměpisně tematický rejstřík a dále abecední rejstřík všech osob, jejichž jména se v jakékoli souvislosti objevila na stránkách bulletinu.

V Londýně kromě toho vychází *Arab Report and Record*, vydávaný opět stejnojmennou obchodní společností. Je to čtrnáctideník sledující politické, hospodářské a sociální otázky všech zemí arabského světa. Jednotlivé složky volně ukládané do pořadačů člení zprávy nejprve podle země a pak podle tematiky. Na závěr jsou uváděny zprávy společné povahy (Arabská liga, okupovaná arabská území, OSN a arabské země). Kromě předmětového ročního rejstříku je velmi dobře zpracován i rejstřík jmenný. U každého jména je totiž uvedena státní příslušnost a odkazy na jednotlivé stránky archívu jsou doplněny stručným obsahovým heslem, takže dokonce i rejstřík poskytuje možnost sledovat činnost významné politické osobnosti v průběhu celého roku.

Závěrem našeho přehledu chceme obrátit pozornost čtenáře na prameny domácí, které jsou nejnázáze dostupné a jejichž obsah i úroveň můžeme svými kritickými připomínkami i ekonomickým tlakem ovlivnit spíše než materiály zahraniční. V Československu se úkolu, který plní redakční archívy, ujala Československá tisková kancelář, která v roce 1966 začala vydávat *Dokumentační přehled ČTK*. Přehled vychází týdně a svým uspořádáním se blíží typu Munziger-Archiv. Jednotlivé složky se skládají z listů formátu A 5 a je možno je třídit podle jednotlivých skupin do kartoték. Dokumentační přehled ČTK má tyto skupiny: Kalendárium; Biografie; Strany, vlády, parlamenty; Chronologie; Svět; Přílohy a Zvláštní přílohy.

Kalendárium uvádí očekávané události doma i v zahraničí na týden, měsíc, případně na rok dopředu. *Biografie* (na formátu A 6) přináší životopisy významných osobností z celého světa. Jde téměř výlučně o politiky, významné vojenské osobnosti, veřejné pracovníky a jen ojedinele se objevují životopisy kulturních pracovníků. Včas přináší životopisy osobností, které jsou právě ve středu zájmu široké veřejnosti. Význam těchto biogra-

fií lze spatřovat i v tom, že jde o téměř ojedinelý pramen přinášející potřebné údaje také o významných postavách současného českého a slovenského veřejného života. Velmi stručná *Chronologie* shrnuje události uplynulého měsíce bezprostředně po jeho skončení. Její nejobsáhlejší částí je chronologie mezinárodních událostí, kde jsou zvláště vyčleněny některé problémy. Část chronologie je věnována speciálně Československu. Informace o zemích světa se objevují v oddílu nazvaném *Strany, vlády, parlamenty a Svět*. Poměrně pohotově jsou zaznamenávány všechny změny. Jestliže tyto informace co do důkladnosti a všestrannosti zůstávají pozadu za obdobnými zahraničními materiály, mají proti tomu některé přednosti: uvádějí podrobné údaje o tisku dotyčné země, o jejích vztazích k Československu a o komunistických a dělnických stranách těchto zemí. V části označované jako *Přílohy* se objevují různorodé materiály: texty mezinárodních smluv, seznam mezinárodních dohod o lidských právech, chronologie deseti let kosmonautiky, seznamy členů OSN, orgánů EHS, dokumenty z mezinárodního dělnického hnutí atd. Jako tzv. *Zvláštní příloha* byl vydán obsáhlý přehled „Rok 1938 v Československém tisku“, soubor materiálů s názvem *Dokumenty ke vzniku Československa roku 1938*. Nejnověji začaly být uveřejňovány i dokumenty k polednovému vývoji v Československu. Dosud vyšlé rejstříky obsahují abecední seznam osob uvedených v biografické části a rejstřík hesel o jednotlivých zemích světa, případně světových problémech. Byl vydán také roční přehled významných událostí za rok 1966, doplněný seznamem důležitých zákonů vydaných v ČSSR v roce 1966.

Jak ukazuje provedený rozbor, je pozornost Dokumentačního přehledu zaměřena především na Československo. Pro některé obory je proto nedostačující a objevují se první pokusy o jeho doplnění. Tak od ledna 1969 začíná vycházet ve Vojenském informačním středisku společenských věd při VPA KG nový čtrnáctideník, nazvaný *Vojenskopolitický archiv*. Je rozdělen do čtyř řad: *Chronologie vojenskopolitických událostí a dokumenty k ní* (na kartách formátu A 5), dále biografický oddíl nazvaný *Kdo je kdo* se záznamy o životě a díle významných vojenských osobností, oddíl *Co je co*, informující o různých organizacích a orgánech, případně vysvětlují vybrané pojmy vojenské politiky a vojenské terminologie, a konečně *Referáty a recenze* o významných dílech vojenskopolitické literatury. Samozřejmě i tento archiv má být

vybaven metodickou příručkou s abecedním seznamem zkratk, rejstříkem hesel pro chronologii a jmenným rejstříkem.

Z přehledu vyplývá, že určitým problémem je sledování vývoje Latinské Ameriky, jižní Evropy a ani evropské socialistické země nejsou zpracovány v optimální úplnosti. Je pozoruhodné, že Sovětský svaz, jehož významné postavení v současném světě je nesporné a který už svou rozlohou i svými politickými, hospodářskými a vojenskými zájmy je nu-

cen podrobně sledovat vývoj ve většině zemí světa, nevydává vlastní podrobnou faktografickou chronologii podobnou zde sledovaným publicistickým archivům. Tyto mezery lze překlenout jen sledováním dalších odborných časopisů, především těch, které pravidelně uveřejňují překlady dokumentů, chronologie, biografie i jiné fakticovní materiály, jako je například Europa-Archiv nebo informační bulletiny vydávané výzkumnými ústavy u nás i v zahraničí.

VILÍM SOUKUP A KOLEKTIV
DOKUMENTAČNÍ SKUPINY ÚMPE